

ĆWICZENIE NR 7

Prawo podziału (Nernsta)

1. Cel ćwiczenia

Wyznaczenie stałej podziału kwasu benzoowego pomiędzy dwie nie mieszające się ciecze (np. wodę i toluen).

2. Wstęp teoretyczny

Prawo podziału stosuje się do układu zawierającego dwie nie mieszające się ciecze A i B oraz trzeci składnik C (ciało stałe lub ciecz), rozpuszczalny w obu cieczach. W wyniku rozpuszczenia składnika C powstają (w zasadzie) dwa roztwory dwuskładnikowe a mianowicie C w A i C w B o stężeniach molowych C_A i C_B . W warunkach izobaryczno-izotermicznych ($p, T = \text{const}$) stężenia te spełniają tzw. prawo podziału.

Prawo Podziału: Jeśli do dwóch nie mieszających się cieczy dodamy trzeciej mieszającej się z każdą z nich to ta trzecia ciecz podzieli się pomiędzy te dwie pierwsze w stałym ściśle określonym stosunku, wyrażonym zależnością:

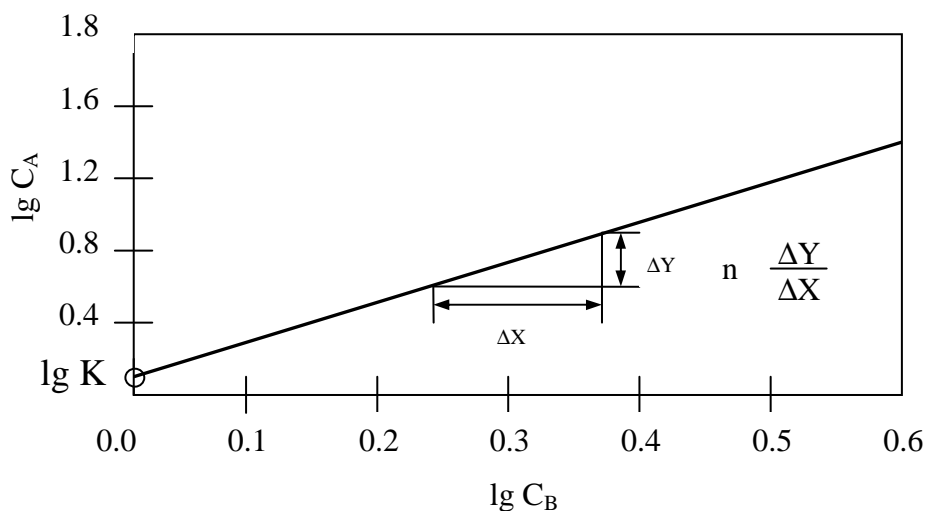
$$K = \frac{C_A}{(C_B)^n} \quad (1)$$

lub po zlogarytmowaniu:

$$\lg C_A = \lg K + n \lg C_B \quad (2)$$

gdzie: K - stała podziału, n – stała uwzględniająca asocjację lub dysocjację składnika ulegającego podziałowi.

Gdy cząsteczki substancji C w obu fazach są takie same to $n = 1$. Jeżeli asocjują one całkowicie w cieczy A, wówczas $n = M_A/M_B$, gdzie oznaczają masy cząsteczkowe substancji C w cieczach A i B. W przypadku, gdy składnik C dysocjuje całkowicie w cieczy A, to $n = 1/\nu$, gdzie ν jest to suma współczynników stechiometrycznych z równania dysocjacji cząsteczki C (np. dla $\text{BaCl}_2 = \text{Ba}^{2+} + 2\text{Cl}^-$; $\nu = 3$).

Rys. 1. Zależność stężenia składnika C w cieczy A (C_A) w funkcji stężenia składnika C w cieczy B (C_B) w układzie podwójnie logarytmicznym

Z zależności (2) wynika, że $\lg C_A$ jest liniową funkcją $\lg C_B$, dla której $\lg K$ jest rzędną zerową a n – współczynnikiem kierunkowym (rys. 1). W celu wyznaczenia stałych K i n należy znać stężenia C_A i C_B składnika C w obu fazach pozostających ze sobą w równowadze. Ze względu na trudności analityczne na ogół analizuje się jedną fazę. Na przykład sporządza się roztwór składnika C w cieczy A o stężeniu C_A^0 . Następnie do tego roztworu o objętości V_1 (w cm^3) dodaje się ciecz B o objętości V_2 (w cm^3). Po wytrząśnięciu i rozdzielaniu faz wyznacza się stężenie C_A składnika C w cieczy A . Z fazy tej ubyło $10^{-3} (C_A^0 - C_A)V_1$ moli substancji C . Stężenie tego składnika w cieczy B jest równe:

$$C_{\text{org}} = \frac{(C_A^0 - C_A)V_1}{V_2} \quad (3)$$

Prawo podziału stanowi podstawę ekstrakcji, która jest stosowana w przemyśle do rozdzielania składników roztworu.

3. Wykonanie ćwiczenia

Ćwiczenie polega na wyznaczeniu stężenia kwasu benzoowego w wodnym roztworze przed i po wytrząśnieniu go z cieczą organiczną nie mieszającą się z wodą.

1. W kolbkach stożkowych (ze szlifem) sporządzić wodne roztwory kwasu benzoowego w ilości około 25 cm^3 o stężeniach (C_w^0) w zakresie $0.002 \div 0,025 \text{ mol/dm}^3$, zgodnie z poleceniem prowadzącego.
2. Do każdej z kolbek dodać określoną ilość ($8 \div 12 \text{ cm}^3$) rozpuszczalnika organicznego (toluenu).
3. Po zakorkowaniu każdej z kolbek, energicznie wytrząsać je co najmniej $5 \div 7$ minut a następnie pozostawić na kilkanaście minut do dokładnego rozdzielania się warstw.
4. Jeżeli prowadzący nie poda miana zasady, to w międzyczasie wyznaczyć miano C_{NaOH} zasady NaOH miareczkując wobec fenoloftaleiny 10 cm^3 tego roztworu kwasem solnym o znanym mianie C_{HCl} . Stężenie zasady obliczyć ze wzoru (4):

$$10 C_{\text{NaOH}} = V_{\text{HCl}} C_{\text{HCl}} \quad (4)$$

gdzie: V_{HCl} – objętość kwasu HCl zużyta na miareczkowanie próbki zasady (10 cm^3).

5. Po rozdzielaniu się warstw w kolbkach każdą z nich lekko pochylić, górną część pipety zatkać palcem, delikatnie zanurzyć do dna naczynia i pobrać 5 cm^3 roztworu (lub V podaną przez prowadzącego zajęcia) z dolnej warstwy (wodny roztwór kwasu benzoowego). Wlać go do kolby, w której dokonuje się miareczkowania zasadą sodową (przygotowaną wg pkt.4) w celu wyznaczenia stężenia równowagowego kwasu benzoowego (C_w).

4. Opracowanie wyników pomiarów

Stała równowagi K podziału substancji pomiędzy dwie nie mieszające się ciecze zgodnie z równaniem (2) ma postać:

$$\lg C_w = \lg K + n \lg C_{\text{org}} \quad (5)$$

Celem obliczeń jest znalezienie wartości K i n.

1. Na podstawie uzyskanych wyników obliczyć stężenia kwasu w warstwie organicznej (C_{org}) ze wzoru (6):

$$C_{org} = \frac{(C_W^0 - C_W)V_1}{V_2} \quad (6)$$

V_1 -objętość początkowa roztworu kwasu benzoesowego [cm^3]

V_2 -objętość dodanego toluenu [cm^3]

a w przypadku, gdy $V_1 = V_2$

$$C_{org} = (C_W^0 - C_W) \quad (7)$$

Wyniki zebrać w tabeli.

2. Sporządzić wykres zależności $\lg C_W = f(\lg C_{org})$. Odrzucić punkty drastycznie odbiegające od przewidywanej prostej. Z przebiegu (równania) prostej odczytać $\lg K$ i n.
3. Przyjmując $Y = \lg C_W$ i $X = \lg C_{org}$ otrzymuje się równanie liniowe $Y = aX + b$, którego współczynniki a i b oblicza się ze wzorów opartych na metodzie najmniejszych kwadratów (patrz: Skrypt - Matematyczne opracowanie wyników pomiarów), przy czym współczynnik kierunkowy $a = n$, a wyraz wolny $b = \lg K$, skąd oblicza się wartość K.
4. Porównać wyniki opracowane metodą graficzną oraz uzyskane metodą najmniejszych kwadratów.

Lp.	C_W^0	C_W	C_{org}	$\lg C_W$	$\lg C_{org}$
1.					
2.					
3.					
4.					